

ЛІТНЯ ШКОЛА МІОКУ «КРОК ДО УКРАЇНИ»: ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ

Галина Темник

Abstract: The article substantiates the importance of teaching Ukrainian as a foreign language in summer schools of Ukrainian studies, describes the possibilities of studying in summer schools in Lviv, analyzes in detail the history of the International Summer School of Ukrainian Studies "Step to Ukraine". In the process of analysis the traditional and innovative aspects of this school are singled out.

Keywords: summer school, language didactic classes, cultural and educational program, traditions, innovations.

Вивчення іноземної мови – комплексний процес, у якому багато пов’язаних між собою складових. Разом із навчанням в аудиторії онлайн чи офлайн, навчанням за допомогою підручників чи сучасних інтернет-технологій, спілкуванням у соцмережах, читанням оригінальних джерел, переглядом оригінальних медіаресурсів, надзвичайно важливим є занурення у мовне середовище, спілкування з носіями мови на мовних інтенсивах та інших не лише формальних заходах. Цю роль виконують літні школи з вивчення мови та культури, зокрема й української як іноземної (УМІ), які останніми роками набули популярності і не припинились в умовах пандемії, перейшовши в онлайн-режим. Відбуваючись у вакаційний період, літні школи також реалізують безперервність навчального процесу для студентів, які вивчають мову за академічними програмами в університетах, та надають можливість тренування, практикування для осіб, які вивчають мову додатково, у позаробочий час. Літні школи офлайн – це, безперечно, проба мовленнєвих компетенцій в реальних ситуаціях з носіями мови, онлайн – це теж спілкування з носіями мови, а спільно – це інші методи роботи, інша навчальна програма, більш сконденсована відповідно до меншого обсягу навчальних годин.

Проведення літніх шкіл, як правило, пов’язане із навчальними осередками за кордоном і в Україні. Однак для студентів та осіб, які проживають за кордоном, надзвичайно актуальним є участь у літніх школах, організованих в Україні. Адже це унікальна можливість поспілкуватися з носіями мови, які живуть в українськомовному середовищі. Потрапити на такий захід фактично можна у багатьох великих містах України. Лише у Львові проходять щонайменше чотири літні школи, серед яких: Міжнародна літня школа україністики «Крок до України» Міжнародного інституту освіти, культури та зв’язків з діаспорою НУ «Львівська політехніка», Міжнародна літня школа української мови та країнознавства ЛНУ ім. І. Франка,

Школа української мови та культури УКУ, Школа української мови та культури у Львові. Інформація про ці заходи доступна на власних веб-сайтах та на новинних ресурсах. Важливим є також їх аналіз з концептуального, культурно-історичного, методичного погляду.

В українській лінгводидактиці є публікації, присвячені навчанню на літніх школах, серед яких аналіз екскурсій як форми проведення занять на літніх школах (Горда 2020) та аналіз шкіл як особливої форми навчання з перевагами та недоліками (Сиванич 2017, Сиванич 2016). Однак ця тематика не вичерпана та потребує продовження аналізу.

У цій статті пропонуємо розглянути Міжнародну літню школу україністики «Крок до України» (Міжнародна 2020, Крок 2020), її мету, концепцію, розвиток від часу заснування до сучасності, визначивши її традиційні та інноваційні аспекти.

Міжнародну літню школу україністики Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою (МІОК) заснував ще у 2010 році. Відтоді до цього часу відбулося 13 шкіл, з яких 10 – у Львові, 4 – у Казахстані, оскільки організатори проводять виїзні школи у місцях компактного проживання українців та інших осіб, зацікавлених у вивченні української мови. Школи у Львові можемо поділити на школи онлайн та офлайн.

За цей час у рамках школи відбулося багато цікавих навчальних та країнознавчих занять. Власне лінгводидактичні заняття у межах двотижневого мовного інтенсивного курсу протягом усієї історії школи становили завжди половину усіх навчальних годин. Для проведення цих занять традиційно студенти, які зголосилися, у перший день проходили письмовий тест з двох частин: аудіювання та лексико-граматичної частини завдань. Із прикладом такого тесту можна ознайомитися на освітньому порталі Крок до України (Крок 2020). Після цього викладачі школи, команда українців МІОКу, проводили усну співбесіду. Враховуючи результати тестування та усної розмови, організатори формували навчальні дообідні групи.

Таким чином, традиційно учасники Міжнародної літньої школи україністики «Крок до України» навчалися у різних групах відповідно до рівня володіння українською мовою – від А до С. Особливістю школи є переважання студентів із рівнем володіння від А2 до В2. Післяобідня культурно-освітня програма в офлайн-режимі об'єднувала всіх студентів незалежно від рівня володіння мовою. В умовах навчання онлайн після спільної зустрічі з відомими особистостями студенти зустрічалися на дискусійних клубах разом із суміжною групою, як-от В1 об'єднувався з В2 чи В2 із С1. Особливістю, інновацією онлайн-школи стало чітке обмеження учасників у межах дообідньої навчальної групи – не більше 4 осіб, що забезпечило максимальні можливості для спілкування як з викладачем, так і з іншими студентами.

Власне лінгводидактичні заняття традиційно викладачі школи будували на комунікативному підході, адже двотижневий інтенсивний курс зумовлює до максимального практикування. Студенти разом з викладачами моделювали різні життєві ситуації, уявляли себе їх учасниками, виконували різноманітні ролі. Завдання такого характеру були завжди ефективними на літніх школах, адже створювали неформальну атмосферу, допомагали за максимально короткий час повторити, вивчити, потренувати мовленнєві навички, підготувати до реального спілкування. Тематично роботу у групах викладачі будували відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (Загальноєвропейські 2003), а цьогогоріч у цьому процесі вже керувалися нещодавно затвердженими Стандартизованими вимогами до рівнів володіння українською мовою як іноземною A1-C2 (Стандартизовані 2020). Не менш важливу роль у навчальному процесі на літніх школах «Крок до України» відігравала робота із зображеннями, різноманітними картками тематичної лексики, схемами, на основі яких організовували комунікативні завдання. Використання у навчальному процесі аудіо- та відеоматеріалів сприяло підтриманню неформальної атмосфери. Студенти залюбки співали разом з українськими виконавцями, вивчаючи та повторюючи слова, тренуючись у вимові і водночас пізнаючи українську культуру. Ще одним аспектом лінгводидактичних занять були завдання ігрового характеру, викладачі намагалися запровадити якомога більше мовних забав до навчального процесу, оскільки це теж сприяє сконденсованому, максимально ефективному вивченню і тренуванню мовного матеріалу. У групах з вищим рівнем володіння українською мовою від B2 викладачі більш активно застосовували дискусії, різноманітні обговорення. Письмові, граматичні завдання були здебільшого інтегровані у комунікативно спрямоване навчання.

Особливістю Міжнародної літньої школи україністики «Крок до України» є використання у навчальному процесі лише авторських розробок, оскільки МІОК активно працює над створенням сучасної якісної навчально-методичної продукції з УМІ – від друкованих підручників до онлайн-ресурсів. Вже традиційно у навчанні були застосовані підручники: «КРОК–1» (Палінська 2011), «КРОК–2» (Палінська 2014), «Автостопом по Україні» (Палінська 2014а), «Мандрівка Україною» (Мандрівка 2012), онлайн-ресурси порталу «Крок до України» (Крок 2020). Цьогогоріч викладачі застосовували, окрім авторських розробок і зазначених підручників, матеріали нових видань із серії «Ключ до України» (Ключ 2020, Ключ 2020а).

Як правило, післяобідню культурно-освітню програму формували заходи, які допомагали студентам пізнати сучасну і традиційну українську культуру і водночас зануритись у мовне середовище. В інформації, розміщеній на освітньому порталі Крок до України (Крок 2020), організатори зазначають, що культурно-освітню програму школи

становлять екскурсії, тренінги з народознавства, перегляд українських фільмів, відвідування театрів та музеїв, виїзні мандрівки, інші цікаві заходи та квести. Ця частина програми залежно від місця і форми проведення школи була реалізована різними засобами. Якщо йдеться про школи офлайн у Львові, то учасники цих шкіл за 10 років існування школи мали змогу взяти участь в екскурсіях містом (оглядових, тематичних, кращими музеями Львова такими як Шевченківський гай, музей Івана Франка, музей модерної скульптури, Lviv Teach Start Up School Львівської політехніки) та виїзних екскурсіях Львівщиною та близькими до Львівської областями (м. Стрий, с. Розгірче, замки Львівщини, фортеця Тустань, Закарпаття (водоспад Шипіт, м. Мукачево, замок Паланок), Яворівщина, Гуцульщина (Музей Гуцульщини, Музей писанки), Карпати (підкорення Говерли), Жовква та Крехівський монастир (Львівщина). Хоча організатори забезпечували різноманітну програму кожного року, деякі з них стали традиційними, як-от екскурсії Шевченківським гаєм, мандрівки на Яворівщину, до фортеці Тустань чи замків Львівщини. За допомогою візитів до міських музеїв студенти мали змогу знайомитись з українською історією, літературою, мистецтвом, класичним та модерним.

Зазвичай організатори забезпечували студентам літніх шкіл знайомство із традиційними стравами, напоями у серіях майстер-класів, дегустацій кави, львівського пива розписування традиційних львівських пряників – юрашків, з приготування традиційних українських страв яворівського району Львівської області.

Пізнання українського мистецтва та ремесел відбувалось не лише шляхом екскурсій музеями, але завдяки можливості спробувати себе у цьому виді діяльності. Щоб реалізувати це завдання у різні роки проведення школи організатори проводили майстер-класи з українського образотворчого мистецтва, розписування традиційних львівських пряників – юрашків, виготовлення яворівської іграшки та української іграшки в техніці мотанка, виготовлення різдвяних зізд, декорування предметів в техніці декупаж, із вибійки кольорових орнаментів на тканині. Окремою сторінкою школи стали музичні майстер-класи і зустрічі зі співаками, автентичними гуртами, музикантами, де можна було не лише почути уривки концертних програм, а й спробувати себе у ролі співаків, музикантів і на практиці приєднатися до українського музичного мистецтва разом із сучасними виконавцями. Окрім музичних, цікавими і традиційними стали танцювальні майстер-класи, де учасники школи мали змогу навчитись танцювати традиційні танці, такі як гопак, аркан чи голубка. Не залишилось осторонь і театральне мистецтво – у програмі школи традиційними стали перегляди вистав кращих львівських театрів, сучасне українське кіно, інколи навіть ці перегляди супроводжувались зустріччю із режисером, як-от з Іваном Кравчишиним під час допрем'єрного перегляду фільму «Політ золотої мушки» чи з Тарасом Химичем. Ще одним

аспектом культурно-освітньої програми офлайн-шкіл у Львові стали вікторини та квести, пов'язані із знанням української культури та історії.

Що ж до офлайн-шкіл, проведених у Казахстані, то тут пізнання української культури відбувалось дещо іншими засобами і способами, адже реально зустрітися із відомими українцями – митцями, режисерами, майстрами чи побувати на екскурсії не було змоги. Однак організатори забезпечували традиційно перегляди сучасного українського кіно, майстер-класи із виготовлення традиційних і сучасних виробів мистецтва і танцювальні майстер-класи, вікторини, квести, лекції й дискусії з української культури та історії, ігри, конкурси, театральні постановки. Оскільки занурення у мовне середовище відбувалось лише завдяки спілкуванню з організаторами, тому культурно-освітня програма мала більш інтерактивний характер.

Інноваційною стала програма XIII Міжнародної літньої школи україністики «Крок до України», яка відбувалась в онлайн-режимі. Окрім лінгводидактичних занять у групах з викладачами, студенти мали змогу практикувати мовленнєві компетенції під час розмовних практик з носіями мови, а у вихідні дні – через зустрічі із відомими українцями – пізнавати сучасну українську культуру та багато комунікувати на дискусійних клубах. Фактично, це була перша школа, на якій культурний компонент базувався цілковито на сучасних реаліях. Оскільки організатори забезпечили зустрічі з відомими українцями – представниками різних галузей, спілкування на дискусійних клубах, які були побудовані на тематиці зустрічі, охоплювало різноманітні теми. До прикладу, студенти школи зустрілися із художником Миколою Ступінським, етнодизайнеркою Анастасією Василик, співаком Назаром Савком, журналісткою Лесею Воронюк. Як приготування до зустрічі, студенти повинні були переглядати цікаві сюжети про цих осіб, їхні здобутки.

Культурно-освітня програма традиційно сприяла комунікації між студентами різних рівнів володіння українською мовою, налагодженню знайомств між ними. В умовах онлайн-режиму школа сприяла створенню онлайн-спільнот школи для майбутнього спілкування.

Протягом навчання на офлайн-школі у Львові студенти також працювали над своїми проектами, які передбачали дослідження якогось мовного явища у місті та детальніше дослідження культури міста і презентацію для інших учасників школи. Ця традиція сприяла пошуковій роботі, глибшому пізнанню культури та практикуванню публічних виступів українською мовою. Для онлайн-школи цей захід у рамках школи став неактуальним. Однак під час традиційних відкриття та закриття школа студенти мали змогу як на офлайн, так і на онлайн-школі практикувати публічне мовлення.

Географія країн учасників літніх шкіл онлайн і офлайн у Львові охоплює представників із 23 країн світу, зокрема з Білорусі, Франції, Словаччини, Румунії, РФ, Польщі, Сербії, Киргизстану, Німеччини, Аргентини, Болгарії, Бразилії, США, Хорватії, Чехії, Грузії, Молдови, Туреччини, Канади, Великої Британії, Алжиру, Словенії, Іспанії. Піковим за різноманітністю країн був 2015 рік, коли було представлено 10 країн. Кількість учасників школи теж варіювала від 2-3 до 27 осіб. Найвищим кількісним показником школи був 2018 рік, коли студентами школи стало 27 осіб. За видом діяльності, традиційно студентами літньої школи переважно були студенти, які навчаються на українознавчих студіях за кордоном чи є представниками української діаспори, рідше особи, які вже завершили навчання і додатково вивчають українську мову у зв'язку із професійною діяльністю в Україні чи за кордоном. Водночас літня школа онлайн дещо змінила аудиторію учасників в інший бік – власне студентів було значно менше, переважали особи, які вже працюють викладачами, науковцями, режисерами, потребують знання української мови у зв'язку із особистими обставинами у житті. Учасниками літніх шкіл у Казахстані були здебільшого школярі і студенти, які є представниками української діаспори у цій країні.

Цікавою є теж мотивація учасників літньої школи до участі у цьому заході. Здебільшого, якщо це студенти українознавчих студій – тоді у цьому випадку основною причиною до участі попри пізнання культури, нові знайомства є додаткове тренування мови в реальних ситуаціях із носіями, якщо це представники української діаспори – йдеться про збереження своєї ідентичності, ще одна частина учасників школи мотивована професійними обов'язками, потребою комунікувати з українськими колегами, а частині учасників, знання української мови були необхідні з огляду на особисті обставини. Особливим аспектом у розповіді про аудиторію учасників є те, що значну частину їх становлять викладачі інших іноземних мов.

Узагальнюючи всі аспекти проведення Міжнародної літньої школи україністики «Крок до України» важливо зазначити, що 10-літня історія існування школи стала успішною, засвідчивши формування традицій школи із гнучкістю до інновацій у навчанні та організації. Школа забезпечує інтенсивне навчання української мови як іноземної, занурення у мовне середовище носіїв через усю культурно-освітню програму: через лінгводидактичні заняття, комплекс післяобідніх заходів чи онлайн-спілкування з відомими українцями, через офлайн спілкування під час перебування у Львові. Водночас із інтенсивним вивченням мови студенти мають змогу пізнавати традиційну та модерну українську культуру. Традицією вже став апробований комунікативний підхід до навчання з елементами ігрового в офлайн-режимі, інноваційними стали методи роботи під час онлайн-школи, реалізовані за допомогою сучасних інтернет-технологій. Серед заходів

культурно-освітньої післяобідньої програми чи програми вихідного дня традиційним стало пізнання української культури різними способами: через споглядання на екскурсіях, концертах, виставках, через безпосередню участь у виготовленні творів українського мистецтва, навчання українських видів мистецтва, через дослідження української культури. Онлайн-школа стала інноваційною у цьому плані, знайомство з українською культурою стосувалося лише сучасного часу і відбувалося у режимі знайомства з відеосюжетами та спілкування із відомими українськими митцями, обговорення у групах.

У перспективі розвитку Міжнародної літньої школи україністики «Крок до України» розширення аудиторії студентів, збільшення ролі сучасних інтернет-технологій у навчальному процесі, розробка нових навчальних матеріалів та ресурсів, розширення інноваційних навчальних та культурних можливостей для студентів. Актуальними стануть також дослідження методології навчання як під час офлайн так і онлайн-школи, її ефективності та сприйняття студентами.

Література:

Горда 2020: Горда О., Руснак О. Навчальна екскурсія як ефективна форма заняття під час літніх шкіл із вивчення мови. – Актуальні питання гуманітарних наук. Вип. 31, Т. 3, 2020, 110-114.

Загальноєвропейські Рекомендації 2003: Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання. Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва. Київ: Левінт, 2003.

Ключ 2020: Ключ до України: міста і люди: підручник з української мови як іноземної (рівні B2–C1). Авторський колектив: Ірина Ключковська, Оксана Горда, Оксана Трумко, Наталія Мартинишин, Галина Темник. Львів: Колір ПРО, 2020, Ч.1.

Ключ 2020а: Ключ до України: міста і люди: підручник з української мови як іноземної (рівні B2–C1). Авторський колектив: Ірина Ключковська, Оксана Горда, Оксана Трумко, Наталія Мартинишин, Ольга Руснак, Галина Темник. Львів: Колір ПРО, 2020, Ч.2.

Крок 2020: Крок до України. Освітній портал. Режим доступу: <http://krok.miok.lviv.ua/uk/summer-school/conception/> (відвідано 8.11. 2020 р.).

Мандрівка 2012: Мандрівка Україною: навчальний посібник з української мови як іноземної (рівень B2). Авторський колектив: Ірина Ключковська, Олеся Палінська, Ольга Пташник, Оксана Туркевич, Богдан Сиванич, Галина Шміло. Львів: «Дон Боско», 2012.

Міжнародна 2020: Міжнародна літня школа україністики «Крок до України» Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою НУ «Львівська політехніка». Режим доступу: <http://miok.lviv.ua/?p=16471> (відвідано 8.11.2020).

Палінська 2014: Палінська О. Крок-2 (рівень B1). Українська мова як іноземна: книга для студента. Львів: Дон Боско, 2014.

Палінська 2011: Палінська О., Туркевич О. КРОК-1 (рівень A1-A2). Українська мова як іноземна: книга для студента. Львів: Артос, 2011.

Палінська 2014: Палінська О., Качала О. Автостопом по Україні. Українська мова як іноземна: Аудіокнига з вправами. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014.

Сиванич Б. 2017: Сиванич Б. Літні мовні табори та школи для вивчення української мови як іноземної. – Педагогічний альманах. 2017, Вип. 34, 72-74.

Сиванич Б. 2016: Сиванич Б. Актуальні методи навчання української мови у літніх школах. – В: Українська мова у світі. Львів, 2016, 1-4.

Стандартизовані вимоги 2020: Стандартизовані вимоги: Рівні володіння українською мовою як іноземною А1-С1. Зразки сертифікаційних завдань: посібник / Данута Мазурик, Олександра Антонів, Олена Синчак, Галина Бойко. Київ: Фірма «ІНКОС», 2020.

Інформація про автора:

Галина Темник – наукова співробітниця Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою Національного університету «Львівська політехніка»

E-mail: temnyk.science@gmail.com